

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****AHMET ALİ ALA BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2020/5156
Karar Tarihi : 10/3/2021

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Muammer TOPAL
Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FIDAN
Raportör : Fatih HATİPOĞLU
Başvurucu : Ahmet Ali ALA
Vekili : Av. Bilal KOLBÜKEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, soruşturmanın başlamasından uzun süre geçtikten sonra kovuşturma aşamasında uygulanan tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/2/2020 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.
5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.
6. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askeri bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış, bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmesine karar verilmiştir. Olağanüstü hâl 19/7/2018 tarihinde sona ermiştir. Kamu makamları ve yargı organları -olgasal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmişlerdir (*Aydın Yavuz ve diğerleri* [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

9. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarındaki örgütlenmesinin yanı sıra eğitim, sağlık, ticaret, sivil toplum ve medya gibi farklı alanlardaki yapılanmasına yönelik olarak Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından soruşturmalar yürütülmüş; çok sayıda kişi hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirleri uygulanmıştır (*Aydın Yavuz ve diğerleri*, § 51, *Mehmet Hasan Altan (2)* [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, § 12).

10. FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisakı nedeniyle kapatılan bir özel eğitim kurumunda öğretmen olarak görev yapmakta olan başvurucu hakkında Tunceli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından FETÖ/PDY ile bağlantısı dolayısıyla soruşturma başlatılmıştır. Anılan soruşturma kapsamında başvurucunun ifadesi Tavşanlı Cumhuriyet Başsavcılığında 18/10/2016 tarihinde alınmıştır. Başurucunun ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... 2006 yılından beri öğretmenlik yapmaktayım. 23 Temmuz 2016 tarihinde Özel Munzur Anadolu Fen Liseleri adındaki okulun kapatılması münasebetiyle bu tarihten beri işsizim. Bu okul FETÖ/PDY örgütü kapsamında kapatılmıştır. Bu okul Tunceli Merkezde bulunmaktadır.

Ben bu yapının ne evlerinde kaldım, ne yurtlarında kaldım. Bu yapıyla okullarında çalışmak dışında hiçbir bağlantım yoktur.

2006-2007 yıllarında 3-5 aylık süreyle Çorum ilinde Zaman Gazetesine aboneliğim olabilir. Ancak çok net hatırlamıyorum.

2006 yılında tarihini tam hatırlamadığım bir zaman diliminde Bank Asya'da mevduat hesabı açtım. Çorum'da Özel Murathan Kolejinde çalıştığım sürede okul idaresinin telkiniyle maasımın buraya yatması münasebetiyle Bank Asya'da hesap açturdum.

["Bank Asyaya Aralık 2013'ten Haziran 2014'e kadar olan zaman diliminde para yatırdın mı veya bunun dışındaki zamanlarda toplu olarak parayı yatırdın mı?" şeklindeki soru üzerine]

... hatırladığım kadarıyla 2011 yada 2012 yılında 6000-7000 TL civarındaki birikimimi Bank Asya'ya yatırdım. Bu parayı yaklaşık olarak 6 ay süreyle Bank Asya'da bulundum. Daha sonra bu parayı çektim. Bunun dışında Bank Asya'ya parayı yatırmadım. Eşim de parayı yatırmadı. Kuldi ki eşimin Bank Asya hesabı söz konusu değildir.

[Çorum'da Özel Murathan Koleji adında, Tunceli'de Özel Munzur Koleji adında FETÖ/PDY örgütünün kurumlarından olan okullarda çalışmışım, neden bu örgütün okullarında çalıştım da bu yapıyla her ne hikmetse hiçbir bağlantım olmadığını iddia etmekteisin, bu hususu nasıl açıklayacaksın?" şeklindeki soru üzerine]

...2005 yılında okulunu bitirdim. Ben aslında birçok dersane ve kuruma başvurmana rağmen beni hiçbir kurum işe almadı. Ben bu sebeple bu okullarda çalışmak durumunda kaldım.

Ben örgüt üyesi hiç kimseyi tanımıyorum. Benim tanıdıklarım okul içinde müdürlerimiz, idarecilerimizdir. Bu kişilerin de örgüt içerisindeki hiyerarşilerini ve konularını bilmiyorum.

Ben 15/07/2016 tarihinde 0530 ... numaralı cep telefonunu kullanmaktaydım. Hali hazırda da bu cep telefonunu kullanmaktayım. Yaklaşık olarak 10 senedir bu cep telefonu hattını kullanmaktayım.

Atılı suçlamaları kabul etmiyorum. Ben matematik öğretmenliği dışında bu okullarda başka hiçbir şey yapmadım. Başka sorumluluğum olmadı."

11. Başvurucu 18/10/2016 tarihinden itibaren hakkında yurt dışına çıkamama ve haftanın belirlenen günlerinde imza verme şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verildiğini bildirmiştir.

12. Tunceli Cumhuriyet Başsavcılığı 20/5/2019 tarihli iddianame ile başvuru ve eşi hakkında terör örgütüne üye olma suçunu işlediklerinden bahisle cezalandırılmaları istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde dava açmıştır.

13. İddianamede başvuruca yöneltilen suçlamaların dayandığı olgular özete şöyledir:

i. Tank İ.K.nın beyanı dayanak gösterilerek başvurucaunun örgüt mensubu olduğu ve kod adı kullandığı, ayrıca örgütün tepe yöneticilerinden S.U. ile doğrudan irtibat hâlinde olduğu ve örgütün Tunceli'deki yapılanmasında önemli bir konumda bulunduğu,

ii. FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatı nedeniyle kapatılan Pak Eğitim İş Sendikasına 20/10/2014 tarihinde terör örgütüne yardım amacıyla üye olduğu,

iii. FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatı nedeniyle kapatılan kurumlarda (Ankara, Çorum ve Tunceli'de) örgüt içi atamayla çalıştığı,

iv. Tunceli'de bulunan örgütle bağlantılı Çemişgezek Eğitim Gençlik ve İnovasyon Derneği ile Munzur Gençlik ve Spor Kulübüne üye olduğu, ayrıca Çemişgezek Eğitim Gençlik ve İnovasyon Derneğinde yönetici olarak da görev aldığı,

v. Örgüt liderinin talimatı doğrultusunda Bank Asyaya para yatırdığı, bu bağlamda Bank Asya hesap hareketleri incelendiğinde 15/1/2014 tarihinde hesabına üç ayrı işlem ile 1.600 TL, 1.200 TL ve 100 TL yatırdığı, 31/1/2014 tarihinde katılım hesabı açtığı ve söz konusu hesaba 2.279 TL yatırarak Amerikan doları satın aldığı, 5/2/2015 tarihinde yeniden katılım hesabı açtığı, 12/9/2014 tarihinde altın hesabı açtığı, ayrıca 2014 yılından sonra belirtilen işlemler dışında çok sayıda para yatırma işlemi gerçekleştirdiği,

vi. Örgütün talimatları doğrultusunda örgüte yardım amacıyla örgüt ile iltisak ve irtibatı nedeniyle kapatılan Zaman, Bugün ve Meydan gazetelerine abone olduğu ileri sürülmüştür.

14. Tunceli 1. Ağır Ceza Mahkemesi 28/5/2019 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş ve E.2019/164 sayılı dosya üzerinden kovuşturma başlamıştır.

15. Tunceli 1. Ağır Ceza Mahkemesi 31/5/2019 tarihinde yaptığı tensip incelemesi ile birlikte yetkisizliğine ve dosyanın Kütahya Ağır Ceza Mahkemelerine gönderilmesine karar vermiştir.

16. Yetkisizlik kararı üzerine dosyanın tevzi edildiği Kütahya 3. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) E.2019/188 sayılı dosya üzerinden kovuşturmaya devam edilmiştir. Mahkeme 6/9/2019 tarihinde yaptığı tensip incelemesinde *"başvurucunun kullandığı tüm telefon hatlarının tespiti ile bu hatlarla örgütün kullandığı programları kullanıp kullanmadığının araştırılması için Kütahya İl Emniyet Müdürlüğü'ne müzekkere yazılmasına. Bank Asya hesap hareketlerine ilişkin bilirkişi raporu alınmasına ve Tanık İ.K.nın ifadesinin alınması için ilgili mahkemeye talimat yazılmasına"* karar vermiştir.

17. Mahkeme tensip incelemesi sonunda *"...5271 sayılı CMK'nun 100. maddesinde yazılı tutuklama sebeplerinin bulunduğu, adli kontrol tedbirinin ölçülü ve orantılı olduğu..."* şeklindeki gerekçe ile başvuru hakkında yurt dışına çıkamama şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına da karar vermiştir.

18. Mahkemece 28/1/2020 tarihinde yapılan ilk duruşmada tanık ifadesi için yazılan talimatın ikmal edildiği, Bank Asya hesaplarına ilişkin bilirkişi raporunun dosyaya sunulduğu ve iletişim kayıtlarının tespiti için İl Emniyet Müdürlüğüne yazılan müzekkereye cevap verildiği belirtilmiştir. Bu bağlamda kovuşturma aşamasında dosyaya dâhil olduğu belirtilen belgelere ilişkin olarak UYAP'tan yapılan inceleme sonucu elde edilebilen belgelere göre;

- *Talimat üzerine Erbaa 1. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 21/10/2019 tarihinde ifadesi alınan tanık İ.K.nın ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:*

"...ben Ahmet Ali ALA isimli kişiyi Suat olarak tanırım. Beypazarı'nda bir tane öğrenci evinde kalıyordu, ben 2018 yılında polise verdiğim ifadede gerçek ismini öğrendim. Maltepe dersanesinde fizik öğretmeniydi, bekardı. öğrenci evinde kalıyordu, ben de 3-4 ay kendisi ile aynı evde kaldım, gazete abonesi olup olmadığına dair bilgim yoktur, ben kendisini 2003-2004 yıllarında tanıdım, kendisinde baylock olup olmadığını bilmiyorum, ben kendisinin gerçek ismini Suat olarak biliyordum, demekki kod adı kullanıyormuş, ben kendisinin cemaat içinde hangi konumda olduğunu bilmiyorum, benim dışındaki arkadaşlarda onun ismini Suat olarak biliyordu, kendisinin Bankasyada hesabının olup olmadığını bilmiyorum, ben de kendisi ile öğrenci evlerinde kalman sebebiyle tanırım, ben [B.A.yı] tanımıyorum, o tarihlerde bekardı, muhtemelen sonradan evlenmiştir, ben kaldığım o yıllarda evde siyaset konuşulduğunu hiç görmedim, evdeki sorunlarla alakalı konuşurduk ya da dini sohbetler olurdu..."

- *Başvurucunun Bank Asyadaki hesap hareketlerine ilişkin olarak alınan 23/9/2019 tarihli bilirkişi raporunda, bir kısmına iddianamede de yer verilen Bank Asya hesap hareketlerine dair değerlendirmeler yapılmıştır. Söz konusu değerlendirmelerin mahiyeti itibarıyla iddianamedeki değerlendirmelerle benzer olduğu görülmektedir.*

- Mahkemece Kütahya İl Emniyet Müdürlüğüne yazılan 28/1/2020 tarihli müzekkereye Emniyet Müdürlüğü tarafından yazılan (28/1/2020 tarihli ve 30/1/2020 havale tarihli) cevap yazısında; başvurunun örgütle iltisak ve irtibatı nedeniyle kapatılan özel kurumlarda çalışma kaydının bulunduğu, yine örgütle bağlantılı bir kısım derneğe üye olduğu, bunların bir kısmında yönetici olarak görev aldığı, haklarında FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlardan soruşturma veya kovuşturma yürütüldüğü -ayrıca bazılarının örgütün tepe yöneticilerinden ve kaçak olduğu-belirtilen kişilerle iletişim kaydının bulunduğu ancak ByLock kaydının bulunmadığı (yine Kütahya İl Emniyet Müdürlüğü'nün 15/10/2020 tarihli yazısında da başvurunun ve eşinin kullandığı telefon numaralarına ilişkin olarak yapılan güncel sorgulamaya göre başvurunun ve eşinin ByLock kaydına rastlanmadığı) belirtilmiştir.

19. Öte yandan 28/1/2020 tarihinde yapılan bu duruşmada Cumhuriyet savcısı Mahkemenin yetkisizliğine karar verilmesi yönünde mütalaada bulunmuştur. Mahkeme duruşma sonunda başvurunun tutuklanmasına, hakkında uygulanan yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbirinin devamına, Mahkemenin yetkisizliğine ve karşı yetkisizlik kararı verilmesi nedeniyle olumsuz yetki uyumsuzluğunun çözümü için dosyanın Yargıtay 5. Ceza Dairesine gönderilmesine karar vermiştir. Tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık Ahmet Ali Ala'nın örgütün ... üst düzey yöneticilerden [S.U.] ile irtibatının olduğu yine bu irtibatı doğrular şekilde Çemiş Gezek Gençlik ve İnavasyon Derneği ve Munzur Gençlik ve Spor Klübü gibi örgütün ... vatandaşları örgüte ısındırmaya yönelik sosyal faaliyetlerine de etkin olduğu anlaşılma ile ayrıca benzer şekilde pek çok örgüt üyelerinin yurt dışına kaçtıkları örgütün bu yurt dışına kaçımı rutin hale getirdiği anlaşılma ile örgüt içerisinde yoğun faaliyetleri bulunduğundan, üzerine atılı suçun niteliği, kuvvetli suç şüphesini gösteren somut olguların bulunuşu (hylock tespit tutanağı) atılı suçun kanununda öngörülen cezasının alt sınırı, bu yapıya mensup kişilerin hicret adı altında yurt dışına kaçma yönündeki yoğun faaliyetleri ve bu yapı içerisindeki uzantı ve kolların kullanılarak kovuşturmayı sonuçsuz bırakma adına kaçma ihtimalinin bulunuşu, sanığın üzerine atılı suç ile uygulanan tedbir arasında bu anlamda oranı ve ölçü bulunmuşu nedeni dikkate alınarak CMK 100 ve devamı maddeleri gereğince itiraz yolu açık üzere tutuklanmasına... [karar verildi.]"

20. Başvurucu, tutuklama kararına itiraz etmiş; Kütahya 1. Ağır Ceza Mahkemesi 3/2/2020 tarihinde benzer gerekçe ile itirazı kesin olarak reddetmiştir.

21. Başvurucu söz konusu kararın 4/2/2020 tarihinde tebliğ edildiğini bildirmiştir.

22. Başvurucu 7/2/2020 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır.

23. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 10/3/2020 tarihli ilamı ile başvurunun yargılarnasını yapmaya yetkili mahkemenin Kütahya 3. Ağır Ceza Mahkemesi olduğuna karar vermiş ve kovuşturmayla Kütahya 3. Ağır Ceza Mahkemesinin E.2020/81 sayılı dosyası üzerinden devam edilmiştir.

24. Mahkeme 26/3/2020 tarihinde yaptığı tensip incelemesi sonunda başvurunun tahliyesine ve hakkında uygulanan yurt dışına çıkamama şeklindeki adli kontrol tedbirinin devamına karar vermiştir. Tahliye kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık Ahmet Ali Ala'nın üzerine atılı suçun vasfı ve mahiyeti, tutuklu kaldığı süre, delillerin toplanmış olması nazara alınarak bu aşamada tutuklamadan beklenen faydanın adli kontrol tedbiri ile sağlanabilecek oluşu, tutuklama nedenlerinin varlığı nazara alınarak sanık Ahmet Ali Ala'nın 5271 sayılı CMK'nın 109. Maddesi uyarınca tahliyesine ... karar verildi."

25. Mahkeme 1/10/2020 tarihinde yaptığı duruşmada başvuru sahibinin savunmasını almış ve duruşma sonunda başvuru hakkında uygulanan adli kontrol tedbirinin devamına karar vermiştir. Başvuru sahibinin savunmasında özetle Beypazarı'nda, FETÖ/PDY ile bağlantısı olmayan bir dershanede sigortasız çalışması nedeniyle hafta içi ders veren S. isiminde bir hocanın adını kullanarak derslere girdiğini, daha sonra çalıştığı dershanelerde de bu ismi kullanmaya devam ettiğini, başka yerlerde iş bulamaması nedeniyle örgütle bağlantılı olan eğitim kurumunda öğretmenlik yaptığını, Bank Asya'daki hesabını maaş ödemesini alabilmek için açtırdığını ve rutin bankacılık işlemleri yaptığını, S.U. isimli kişi ile hiç tanışmadığını, Tunceli'de çalıştığı sırada İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün bilgisi dâhilinde İstanbul'a gezi düzenlendiğini, bu nedenle İstanbul'da buldukları sırada okul müdürünün kendisine güzergâh konusunda yardımcı olması için S.U.nun telefon numarasını verdiğini, S.U.yu aradığında telefonu sekreterinin açtığını ve sekreterle kısa bir görüşme yaptıklarını, dolayısıyla bu kişiyle yüz yüze veya telefonla görüşmediğini, trajü yüksek göstermek amacıyla okul tarafından gazetelere abone edilmiş olabileceğini, Asya Termal Tatil Köyü'ne ailesi ve arkadaşları ile tatil için gitmiş olabileceğini, burada kaldığı söylenen ve kendisine sorulan kişileri tanımadığını, bir kısım öğrenci velisi ile bir kez Kırgızistan'a gittiklerini ve bazı okulları gezdiklerini, bunun dışında yurt dışına çıkmadığını ifade etmiştir.

26. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla ilk derece mahkemesinde derdesttir.

27. Öte yandan Anayasa Mahkemesince Kütahya 3. Ağır Ceza Mahkemesinden tutuklama kararında yer alan "kuşvetli suç şüphesini gösteren somut olguların bulunuşu (bylock tespit tutanağı)" ibaresi bağlamında başvuru sahibinin ByLock kullanıcısı olup olmadığının bildirilmesinin istenmesi üzerine Kütahya 3. Ağır Ceza Mahkemesince (30/10/2020 tarihli yazı cevabında) söz konusu ibarenin "matbu halde bulunan duruşma kısıyolundan sehven silinmediği" olduğu, ayrıca başvuru hakkında bir ByLock tespit tutanağının bulunmadığı belirtilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

28. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Yıldırım Turan [GK], B. No: 2017/10536, 4/6/2020, §§ 27-82.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 10/3/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuru sahibinin İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvuru sahibi hakkında devam eden soruşturma sürecinde uzun bir süre adli kontrol tedbirlerine uymasına rağmen dava açıldıktan sonra yargılamayı yapan Mahkemece

tutuklanmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde öncelikle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde düzenlenen tazminat davası açılmadan başvuru yapıldığından başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilebileceği ifade edilmiş ve Anayasa Mahkemesi tarafından esasın inceleme yapılacak olması durumunda tutuklama kararında somut olgularla kuvvetli suç şüphesinin ortaya konulduğu ileri sürülerek tutuklama kararının keyfi olduğunun söylenemeyeceği belirtilmiştir.

32. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

33. Anayasa'nın "*Kişî hürriyeti ve güvenliği*" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişî hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerini yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

34. Başvurucunun iddialarının tutuklanmanın hukuki olmadığına yönelik olduğu değerlendirilmiş ve Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişî hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

36. Genel ilkeler için bkz. *Mustafa Özer* [GK], B. No: 2016/14597, 31/10/2019, §§ 85-90; *Zafer Özer*, B. No: 2016/65239, 9/1/2020, §§ 38-45.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

37. Somut olayda öncelikle başvurunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığına belirlenmesi gerekir. Başvurucu, FETÖ/PDY ile bağlantısının bulunduğu iddiasıyla terör örgütüne üye olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır.

38. Öte yandan başvuru, adli kontrol tedbirlerine riayet etmesine rağmen kovuşturma aşamasında tutuklanmasının hukuka aykırı olduğunu ileri sürmektedir. Adli kontrol tedbirlerine bir riayetsizlikleri olmasa bile soruşturma veya kovuşturma aşamasında şüpheli ya da sanıklar hakkında tutuklama tedbirine başvurulmasının önünde kanundan kaynaklanan bir engelin bulunduğu tespit edilmemiştir (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. *Eren Erdem*, B. No: 2019/9120, 9/6/2020, §§ 138, 143). Esasen başvuru bu yönde bir iddiası da yoktur. Dolayısıyla başvuru hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

39. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

40. Bu bağlamda iddianamede; tanık İ.K.'nın beyanı dayanak gösterilerek başvuru örgüt mensubu olduğu ve kod adı kullandığı, ayrıca örgütün tepe yöneticilerinden S.U. ile doğrudan irtibat halinde olduğu, FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatı nedeniyle kapatılan Pak Eğitim İş Sendikasına terör örgütüne yardım amacıyla üye olduğu, FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatı nedeniyle kapatılan kurumlarda uzun süre örgüt içi atamayla çalıştığı, Tunceli'de bulunan örgütle bağlantılı bir kısım derneğe üye olduğu ve bunların bir kısmında yönetici olarak da görev aldığı, örgüt liderinin talimatı doğrultusunda Bank Asyaya para yatırdığı, örgütün talimatları doğrultusunda örgüte yardım amacıyla FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatı nedeniyle kapatılan Zaman, Bugün ve Meydan gazetelerine abone olduğu belirtilerek başvuru örgüt hiyerarşisi içinde yer aldığı ileri sürülmüş ve terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddia olunmuştur.

41. Mahkemenin tutuklama kararında ise başvuru örgütün üst düzey yöneticilerinden S.U. ile irtibatının bulunduğu, FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatı olduğu belirtilen Çemişgezek Gençlik ve İnovasyon Derneği ile Munzur Gençlik ve Spor Kulübü gibi derneklerin sosyal faaliyetlerinde etkin rol aldığı belirtilerek suç işlendiğine dair kuvvetli belirtinin bulunduğu sonucuna varılmıştır (bkz. § 19).

42. Başvuru, Mahkemede savunmasında suçlamaları kabul etmemiştir (bkz. § 25).

43. Anayasa Mahkemesi birçok kararında başvuru örgütün FETÖ/PDY ile irtibatının bulunduğu ve bu yapılanmaya mensup olduğuna yönelik tanık anlatımlarını tutuklamanın hukukiliği bağlamında FETÖ/PDY ile bağlantılı bir suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olduğu sonucuna varmıştır (benzer nitelikteki tanık beyanlarının kuvvetli belirti olarak kabul edildiği kararlar arasından bkz. *Metin Evceen*, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52, *Recep Uygun*, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43, *Mustafa Mendes*, B. No: 2018/1349, 30/10/2018, § 51).

44. Somut olayda tanık İ.K. başvuru örgütün FETÖ/PDY ile irtibatı olduğunu ve kod adı kullandığını ifade etmiştir (bkz. §§ 13, 18). Ayrıca başvuru örgüt içi atama ile uzun süre örgüt ile irtibatlı kurumlarda çalıştığı, yine örgüt ile irtibatlı bir kısım dernekte yöneticilik yaptığı anlaşılmaktadır. Sonuç olarak söz konusu tanık beyanı ile bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde başvuru yönünden suç şüphesinin varlığını doğrulayan belirtilerin dosya kapsamında bulunduğu yönündeki değerlendirmelerin keyfi ve temelsiz olduğu söylenemez. Nitekim Anayasa Mahkemesi -bu konudaki Yargıtay kararlarına da değinerek- *Didar Adak* (B. No: 2017/13215, 10/3/2020, §§ 41-44) kararında başvuru örgütünün *tanımını*

örgüte ait okullarda yaklaşık yirmi yıllık bir süre ve tayine tabi konumda çalışma hayatı sürdürmesini dikkate alarak kuvvetli suç belirtisi olarak kabul etmiştir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. *Hacı Karakurt*, B. No: 2018/4064, 1/7/2020, §§ 46, 47).

45. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının ve ölçülülüğünün değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede, tutuklama kararının verildiği andaki genel ve özel koşullar gözardı edilmemelidir.

46. Kütahya 3. Ağır Ceza Mahkemesince başvurunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan terör örgütüne üye olma suçunun niteliğine ve kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına vurgu yapılarak başvurunun kaçma şüphesinin bulunmasına dayandığı görülmektedir (bkz. § 19). Mahkeme tutuklama kararında delillerin yok edilmesi veya değiştirilmesi riskine (delilleri etkileme ihtimaline) değinmemiştir. Kaldı ki yargılamanın geldiği aşama ve dosya kapsamındaki delillerin niteliği dikkate alındığında somut olayda delilleri etkileme ihtimalinden bahsetmek mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla tutuklamanın meşru bir amacının bulunup bulunmadığı incelenirken başvurunun delilleri etkileme ihtimaline ilişkin bir değerlendirme yapılmayacaktır. Bu itibarla tutuklamanın meşru amacının bulunup bulunmadığı değerlendirilmesi yapılırken kaçma şüphesine ilişkin somut bir olgunun olup olmadığının incelenmesi gerekir.

47. Başvurucunun tutuklanmasına esas alınan silahlı terör örgütü üyesi olma suçu, Türk hukuk sistemi içinde ağır cezai yaptırımlar öngörülen suç tipleri arasında olup isnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Hüseyin Burçak*, B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; *Devran Duran* [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). Ayrıca anılan suç 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen suçlar arasındadır (*Gülser Yıldırım (2)* [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 148).

48. Bununla birlikte tutuklama kararında dayanan kaçma şüphesinin mevcut olup olmadığının belirlenmesinde tutuklamaya konu soruşturma ve kovuşturma sürecinin bir bütün olarak gözönüne alınması ve somut olayda kaçma şüphesinin bulunduğu yönündeki değerlendirmelerin dayanağını oluşturan olguların bu bütünlük içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Yine bu değerlendirme yapılırken başvurunun soruşturma ve kovuşturma sürecinde uzunca bir süre geçtikten sonra tutuklanması nedeniyle kaçma şüphesinin varlığına ilişkin denetimin daha sıkı yapılması -kaçma şüphesine ilişkin somut ve belirgin olguların ortaya konulmasının aranması- gerekir.

49. Nitekim Anayasa Mahkemesi *Erdem Gül ve Can Dundar* ([GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, §§ 79-81) kararında, başvuru hakkında soruşturma başlatıldığının kamuoyuna duyurulmasından sonra tutuklama tedbirinin uygulandığı tarihe kadar geçen yaklaşık altı aylık sürede soruşturma makamlarının suça konu edilen haberler dışında hangi delile ulaştıklarının ve dolayısıyla tutuklama tedbirinin uygulanmasının neden gerekli olduğunun somut olayın özelliklerinden ve tutuklama kararının gerekçelerinden anlaşılması hususu, başvuru sahiplerinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği sonucuna varılırken dikkate alınan olgulardan biri olmuştur. Anayasa Mahkemesi buna karşılık *Mehmet Baransu (2)* (B. No: 2015/7231, 17/5/2016, §§ 139-141) ve *Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri* (B. No: 2015/9756, 16/11/2016, §§ 228-232) kararlarında suçun işlendiği tarih ile tutuklama tedbirinin uygulandığı tarih arasında uzun bir süre geçmiş olmasına rağmen bu süre içinde soruşturma işlemlerinin devam ettiğini ve soruşturma

makamlarının hareketsiz kalmadığını dikkate alarak bu tutuklamaların süreç bakımından gerekli ve ölçülü olduğu sonucuna varmıştır.

50. Öte yandan Anayasa Mahkemesi suç tarihi ile tutuklama tarihi arasında önemli zaman diliminin bulunduğu bazı olaylara ilişkin başvurularda ölçülülük bağlamında değerlendirme yaparken -süreç itibarıyla- tutuklamanın gerekliliğine dair de incelemelerde bulunmuştur. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi ilk tutuklamanın hukukiliğini incelediği *Eren Erdem* (aynı kararda bkz. §§ 169-177) kararında başvurunun suça konu olayların yaşandığı tarihten dört yıl kadar sonra, A.C. (B. No: 2016/64868, 27/2/2020, §§ 72-76) kararında ise başvurunun soruşturma başlatılmasından yaklaşık iki yıl sonra tutuklanmasını -söz konusu sürelerde soruşturma makamlarınca herhangi yeni bir olguya ulaşılmadığına dikkat çekerek- ölçüsüz bulmuş ve tutuklamanın hukuki olmadığı sonucuna varmıştır.

51. Somut olayda Kütahya 3. Ağır Ceza Mahkemesince 6/9/2019 tarihinde yapılan tensip incelemesinde başvuru hakkında *yurt dışına çıkış yasağı* şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verildiği görülmektedir (bkz. § 17). Mahkeme 28/1/2020 tarihli ilk duruşmada ise soruşturmanın başlamasından yaklaşık üç yıl sonra başvurunun terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir (bkz. § 19). Söz konusu tutuklama kararında başvurunun adli kontrol tedbirine uymadığı yönünde herhangi bir tespit olmadığı gibi soruşturma makamlarınca böyle bir iddia da ileri sürülmemiştir. Kovuşturma aşamasında dosyaya dâhil olduğu belirtilen tanık beyanı ve Bank Asya hesabına ilişkin bilirkişi raporunun iddianamede aynı hususlara ilişkin olarak ortaya konulan değerlendirmelerle mahiyetleri itibarıyla benzer oldukları, emniyet tarafından gönderilen yazıda ise başvurunun *ByLock* kullanmadığının belirlendiği görülmektedir. Bu kapsamda başvurunun işlediği iddia olunan suçun ağırlığına, dolayısıyla kaçma şüphesine etki edecek yeni bir delilin dosyaya dâhil olduğunu söylemek mümkün değildir.

52. Öte yandan başvurunun kaçma şüphesine yönelik olarak dosyaya veya tutuklama kararına yansıyan başkaca somut bir olgu da bulunmamaktadır. Yine mahkeme tutuklama kararında başvurunun bu süreç içinde kaçma hazırlığında ya da bu yönde bir eğiliminin olduğuna yönelik herhangi bir açıklamaya da yer vermemiştir. Ayrıca başvurunun soruşturma ve kovuşturma sürecinde adli kontrol tedbirlerine uyduğu ve yapılan ilk duruşmaya da katıldığı görülmektedir.

53. Sonuç itibarıyla somut olaya ilişkin olarak mahkemelerin değerlendirmeleri ile soruşturma ve kovuşturma süreci dikkate alındığında hakkında başlatılan soruşturma kapsamında başvurunun ilk ifadesinin alındığı 18/10/2016 tarihinden yaklaşık üç yıl geçtikten sonra 28/1/2020 tarihinde verilen tutuklama kararında ve diğer belgelerde yer alan açıklamalarda kaçma şüphesine ve adli kontrolün neden yetersiz kalacağına dair somut olgular ortaya konulmadan tutuklanmasının gerekli olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla somut olayın koşullarında başvuru hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olmadığı değerlendirilmiştir (ölçülülüğe ilişkin benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Abdullah Kılıç*, B. No: 2017/26110, 27/2/2020, §§ 82-86; *Yetkin Yıldız*, B. No: 2018/3292, 23/6/2020, § 69).

54. Bu itibarla tutuklama nedenlerinin bulunduğu ve tutuklamanın ölçülü olduğuna dair olgular yeterince ortaya konulmadan başvuru hakkında tutuklama tedbirinin uygulanmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına ilişkin olarak Anayasa'nın 13. maddesi ile 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan güvencelere aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

55. Açıklanan gerekçelerle başvurunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

56. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir ...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

57. Başvurucu, tazminat talebinde bulunmamıştır.

58. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri (2)*, B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

59. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

60. Başvuruda, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Başvurucu hakkındaki davada 26/3/2020 tarihinde başvurunun tahliyesine karar verilmiştir (bkz. § 24). Dolayısıyla başvurunun tutukluluk hâli sona ermiştir. Bu durumda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gereken bir hususun bulunmadığı anlaşılmaktadır.

61. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Kütahya 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/81) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 10/3/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
Recai AKYEL

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN